

Codi: 111030

Assignatura: Història de la Filosofia Medieval I

Tipus: Optativa

Crèdits: 6

Cicle: primer

Semestre: primer

Grup: B1

Professorat: Andreu Grau

Departament: Història de la Filosofia, Estètica i Filosofia de la Cultura

Llengua: Català

Objectius

Serà objectiu del curs adquirir un coneixement global del desenvolupament del pensament medieval cristià, islàmic i judaic des de la baixa antiguitat fins als segles XI-XII, etapa caracteritzada per la recepció de la filosofia hel·lènica (bàsicament neoplatònica) en els medis cultes de les esmentades societats i l'adaptació al marc conceptual propi de les respectives religions monoteistes. Aquest procés s'ha de contextualitzar tenint en compte el gran debat intel·lectual que recorre tota l'època: les relacions entre filosofia i teologia o entre raó i fe, amb la insistència consegüent en temes com ara l'estatut ontològic de les formes universals (continguts de l'intel·lecte diví, abstraccions conceptuals o realitats naturals?); l'eternitat o temporalitat del món; l'abast de l'omnipotència divina; l'estatut de l'intel·lecte humà i de la seva capacitat de conèixer Déu i el món; etc. Els autors més directament treballats seran: Filó d'Alexandria, Porfiri, Orígenes, Agustí d'Hipona, Boeci, Joan Escot Eriúgena, Al-Farabi, Avicenna, Averrois, Abentofail, Ibn Gabirol i Maimònides i Anselm de Canterbury. L'ur estudi no es limitarà a la mera anàlisi historicofilològica, sinó que tindrà com a objectiu principal escatir les continuïtats discontinuïtats existents entre aquelles idees i les idees filosòfiques del present per comprendre millor unes i altres. Les classes pràctiques se centraran en l'anàlisi d'alguns textos de lectura obligatòria indicats al final de la bibliografia.

Temari

1. Platonisme, neopitagorisme i neoplatonisme
2. La filosofia dels primers cristians
3. El final del món clàssic i els inicis de la cultura medieval

4. Cultura i filosofia en el Renaixement carolingi
5. La filosofia en els móns islàmic i jueu
6. La filosofia i la teologia en els segles XI-XII

Bibliografia bàsica

1 Fonts

PORFIRI. *Isagogé. A: Aristóteles: Categorias. De Interpretatione*. Ed. de A. García, L.

M. Valdés, J. Velarde. Madrid: Tecnos, 1999, pàg. 13-65.

Agustí de HIPONA. *Las Confesiones; Obras filosóficas* (vol. II i III de: *Obras de San*

Agustín, Madrid: Editorial Católica (BAC), 1962-1963.

ANÒNIM. *Liber de causis*. Ed. A. Pattin, trad. R. Àguila. Barcelona: KAL, 1993 (nova

edició: Universitat del País Basc, 2000).

ESCOT ERIÚGENA, Joan. A: *De divisione naturae. : Patrologia latina*, vol. 122.

Turnhout: Brepols, 1852.

—. *División de la naturaleza*. Trad. de F. J. Fortuny. Barcelona: Orbis, 1984.

—. *Periphyseon (De divisione naturae)*, 441A-458A, text llatí i traducció de F. J.

Fortuny. Barcelona: KAL, 1995.

AL-FARABI. *La Ciudad ideal*. 2a ed. Ed. de M. Alonso i M. Cruz Hernández. Madrid:

Tecnos, 1985.

—. *Obras filosófico-políticas*, ed. R. Ramón Guerrero. Madrid: Debate/CSIC, 1992.

AVICENNA. *Livre des directives et remarques* (segona part). Trad. de l'àrab, introd. i

notes d'A. M. Goichon. Beirut-París: Vrin, 1951.

—. *Philosophia prima sive scientia divina*. 3 vol. Trad. llatina del *Kitâb al-Shifâ*, 2^a

part. Editada per S. Van Riet. Lovaina: E. Peeters, 1977, 1980, 1983.

—. *Tractatus de intellectibus*. Ed. de P. Morin. París: Vrin, 1994.

AVERROIS. *Commentarium magnum in Aristotelis De anima libros* (llibre III). Versió

llatina de Michael Scotus. Ed. de F. S. Crawford. Vol. VI del *Corpus commentariorum*

Averrois in Aristotelem. Ed. per H. A. Wolfson, D. Baneth i F. H. Fobes. Cambridge

(Mass.): The Mediaeval Academy of America, 1953.

—. *Destructio destructionum philosophiae Algazelis (Tah fut at-Tah fut)*.

Versió llatina

de Calo Calonymos; ed. de B. H. Zedler. Milwaukee (Wisconsin): The Marquette

University Press, 1961.

— *Destrucció de la «Destrucció» (qüestió I)*. Ed. de J. Puig Montada.

Barcelona:

Edicions 62, 1991.

— *La psicología de Averroes*. Ed. de S. Gómez Nogales. Madrid: UNED, 1988.

— *Commentaire moyen sur le «De interpretatione»*. Ed. de A. Benmakhlouf i S.

Diebler. París: Vrin, 2000.

ABENTOFAIL. *El filósofo autodidacto*. 2a ed. Ed. de F. Pons, pròleg de M.

Menéndez y

Pelayo. Buenos Aires: Espasa-Calpe (Austral), 1954 (nova edició a Editorial Trotta).

IBN-GABIROL. *Fons vitae (Source de vie)*. Ed. d'extractes per S. Munk.

París: Vrin,

1988 (Mélanges de philosophie juive et arabe).

— *La fuente de la vida*, trad. del llatí per Federico de Castro, rev. i introd. de Carlos

del Valle. Barcelona: Riopiedra, 1987.

MAIMÒNIDES. *Guía de perplejos*. Ed. de D. González Maeso. Madrid:

Editora

Nacional, 1984 (reedició a Editorial Trotta).

— *Guía de descarriados*. Ed. de Fernando Valera. Barcelona: Ediciones

Obelisco,

1997.

ANSELM DE CANTERBURY: *Proslogion. Libro a favor de un insensato.*

Apología contra Gaunilo, en: *Obras Completas I*, ed. bilingüe de J. Alameda.

Madrid: Editorial Católica (BAC), 1952, pp. 351-437.

2. Bibliografia secundària

ABBAGNANO, N. *Historia de la filosofía I: Filosofía patristica. Filosofía escolástica.*

Barcelona: Hora, 1982.

ÁBED YABRI, M. *El legado filosófico árabe*. Madrid: Trotta, 2001.

ARMSTRONG, A. H. (comp.) *The Cambridge History of Later Greek and Early*

Medieval Philosophy. Cambridge: Cambridge UP, 1995.

BENAKIS, L. G. (comp.) *Néoplatonisme et philosophie médiévale (Actes del Col·loqui*

Internacional de Corfú de la SIEPM, 6-8 oct. 1995). Turnhout: Brepols, 1997.

CORBIN, H. *Avicena y el relato visionario*. Barcelona: Paidós, 1995.

COURCELLE, P. *Connais-toi toi-même. De Socrate à Saint Bernard*, 3 vol.

París:

Études augustinienes, 1974.

- CRUZ HERNÁNDEZ, M.** *Abû I-Walîd Ibn Rushd (Averroes). Vida, obra, pensamiento, influencia.* Córdoba: Publi. Caja de Ahorros, 1986.
- FORTUNY, F. J.** *De Lucreci a Ockham. Perspectives de l'Edat Mitjana.* Barcelona: Anthropos, 1992.
- FRAILE, G.** *Historia de la filosofía.* Madrid: Ed. Católica (BAC), 1975, tom II b.
- GILSON, É.** *La philosophie au Moyen Âge.* 2a ed. París: Payot, 1986. (Hi ha una edició espanyola: *La filosofía en la Edad Media*).
- GREGORY, T.** *Mundana Sapientia. Forme di conoscenza nella cultura medievale.* Roma: Edizioni di Storia e Letteratura, 1992.
- KOGAN, B. S.** *Averroes and the Metaphysics of Causation.* Albany (NY): Suny Press, 1985.
- LE GOFF, J.** *Les intellectuels au Moyen Âge.* 2a ed. París: Seuil, 1962.
- LIBERA, A.** de. *La philosophie médiévale.* París: PUF, 1993.
- . *La querelle des universaux. De Platon à la fin du Moyen Âge.* París: Seuil, 1996.
- MAIZA OZCOIDI, I.** *La concepción de la filosofía en Averroes.* Madrid: Trotta/UNED, 2001.
- MARMO, C.** (comp.) *Vestigia, imagines, verba. Semiotics and Logic in Medieval Theological Texts.* Turnhout: Brepols, 1997.
- MURRAY, A.** *Razón y sociedad en la Edad Media.* Madrid: Taurus, 1983.
- PORTALIE, E.** *A Guide to the Study of Saint Augustine.* Chicago, 1960.
- PUENTE OJEA, G.** *La formación del cristianismo como fenómeno ideológico.* Madrid: Siglo XXI, 1991.
- RAMÓN GUERRERO, R.** *Historia de la Filosofía Medieval,* Madrid, Akal, 2002.
- RENAN, E.** *Averroes y el averroísmo.* Madrid: Ediciones Hiperión, 1992.
- SEBTI, M.** *Avicenne. L'âme humaine.* París: PUF, 2000.
- SORABJI, R.** *Time, Creation and the Continuum.* Londres: Duckworth, 1983.
- WEINBERG, J.** *Breve historia de la filosofía medieval.* Madrid: Cátedra, 1998.

Lectures obligatòries

- PORFIRI, *Isagogé.*
 Agustí d'HIPONA, *Las Confesiones*, llibre X, cap. 6-28, llibre XI; *Del libre albedrío.*
 Joan ESCOT ERIÚGENA, *Periphyseon (De divisione naturae)*, 441A-458.
 AL-FARABI, *La ciudad ideal.*

AVICENNA, *Philosophia prima* (selecció bilingüe dels tractats I i V); *Libro de directrices y observaciones* (selecció castellana de la segona part, tercer grup).

AVERROIS, *Destrucció de la «Destrucció», qüestió I; Comentario al libro sobre el almade Aristóteles*, cap. VIII.

ABENTOFAIL, *El filósofo autodidacto*.

IBN GABIROL: *La fuente de la vida* (tractats I i V).

MAIMÒNIDES, *Guía de perplejos*, 2ª part, caps. 13-32.

ANSELM DE CANTERBURY: *Proslogion* - (text bilingüe).

Sistema d'avaluació

Examen final (prova objectiva i comentari de fragments d'algunes de les obres de lectura obligatòria).

Altres qüestions d'interès especial per a l'estudiant